

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

مدرسه علمیه تخصصی الزهرا (س) بندرعباس

عنوان:

بررسی حقانیت امام علی (ع)

در سیره‌نبوی

بر اساس سیر تاریخی

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر علی ریسی

نگارنده:

سلیمه سالاری پور

زمستان ۱۴۰۳

اللَّهُمَّ احْمِ الْبَرَّ

تحمیدیه

ستایش مخصوص خداوندی است که شب را به صبح رساند و مرا در حالی بیدار کرد که نه مرگ بر من حکمفرما بود و نه بیماری بر بدنم چیره شده بود. نه رنجی بر جسمم باقی ماند، نه عواقب گناهانم به سوی من برگشت و نه در تاریکی بدبختی و عذاب دیگران گم شدم. صبحگاهی را آغاز کردم که در آن نه چیزی از دینم کاسته شده، نه ایمانم دگرگون شده، و نه ذهنم آشفته است. در حالی که بی‌اختیارم و خداوند بهترین نگهدار من است.

خداوند! جز تو هیچ حکومتی بر من نیست، و هیچ تکیه‌گاهی ندارم جز تو. به جز آنچه که از لطف و رحمت تو به من می‌رسد، توانایی و قدرت دیگری برای حفظ خود ندارم. ای پروردگار! تنها به تو پناه می‌آورم، از آنکه در سایه لطف و غنای تو، در فقر و درماندگی غرق شوم، یا در پرتوی هدایت تو گمراه گردم، یا در پناه قدرت بی‌پایان تو، از ظلم و ستم دیگران رنج ببرم.

خداوند! جانم را به‌عنوان اولین و گرانبهاترین نعمت خود به من بخشیدی و به همان اندازه که از آن بهره‌مندم، تو هستی که می‌خواهی آن را از من بگیری.

ای خالق بزرگ، جان من در دستان تو است، و من تنها به تو اعتماد دارم. پروردگار! به تو پناه می‌بریم از اینکه از مسیر هدایت تو منحرف شویم، از دین پاک تو دور گردیم، و به دام هوس‌های نفسانی بیفتیم که ما را از دستاوردهای رحمت تو بازدارد.^۱

تقدیم به

این اثر علمی را تقدیم می‌کنم به روح مطهر و قدسی پیامبر عظیم‌الشأن اسلام، حضرت محمد مصطفی (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، که با رسالت الهی خویش نه تنها به بنیان‌گذاری دین اسلام پرداخته، بلکه با عمل و کلام خود، بشریت را به سوی نور هدایت رهنمون ساخت و ارزش‌های اخلاقی و معنوی را در قلب‌های انسان‌ها کاشت. حضرت محمد (صلی‌الله‌علیه‌وآله) نه تنها در مسیر رسالت خود، بلکه در تمامی ابعاد زندگی فردی و اجتماعی، الگویی جامع و کامل برای مسلمانان و تمام انسان‌ها به شمار می‌روند.

این اثر را همچنین به حضرت علی بن ابی‌طالب (علیه‌السلام)، امیرالمؤمنین، وصی بر حق پیامبر و امام راستین امت اسلام تقدیم می‌کنم. ایشان که در عرصه‌های مختلف شجاعت، عدالت، علم و تقوی به کمال رسیدند، همواره نماد حقیقت و صداقت در مسیر ایمان و اراده الهی بودند. حضرت علی (علیه‌السلام) با بصیرت و دیانت خود، راهی روشن برای تمامی آزادی‌خواهان و عدالت‌طلبان در تاریخ گشودند و آموزه‌های ایشان همچنان راهگشای ما در دنیای امروز است.

تقدیر و تشکر

خداوند منان را سپاسگزارم که توفیق تدوین این تحقیق را نصیبم کرد ان شاءالله برگ سبزی باشد برایم در روز واپسین، امیدوارم، مولای متقین دستگیرم باشند.

از استاد معظم و فرهیخته حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر علی رئیسی به پاس زحمات ایشان در راهنمایی و راهبری پایان نامه، کمال تشکر و قدردانی را دارم و همچنین از استاد گرانقدر سرکار خانم جعفری مدیر محترم مدرسه علمیه تخصصی الزهراء (سلام الله علیها) نیز تشکر ویژه دارم، از زحمات و پیگیری های سرکار خانم صمدی معاون محترم پژوهش این مدرسه نیز سپاسگزارم و برای همه بزرگواران توفیقات روز افزون توأم با صحت و سعادت را خواستارم.

- (٣٦) الثعلبي ابواسحاق، الكشف والبيان عن تفسير القرآن، ج ٤، لبنان: دارالاحياء التراث العربي ١٤٢٢ق، السمعاني، ابوالمظفر، ج ٢، بيروت: دارالكتب العلميه ٢٠١٠م.
- (٣٧) الجرجاني، الشريف، التعريفات، ج ١، بيجنا، بيتا.
- (٣٨) جمعي از نويسندگان، في رحاب اهلبيت (عليه السلام)، ج ٢٢، قم: المجمع العالمي لاهل البيت (عليهم السلام) ١٤٢٦ق.
- (٣٩) الحافظ ابن البطريق، عمده عيون صحاح الأخبار في مناقب إمام الأبرار، ج ١، بيجنا، مؤسسة النشر الإسلامي، بيتا.
- (٤٠) الحاكم لنيسابوري، أبو عبد الله، المستدرک على الصحيحين، ج ٣، بيروت: دار الكتب العلميه ١٤١١.
- (٤١) حر عاملی، محمد بن حسن، الجواهر السنيه في الأحاديث القدسيه (كليات حديث قدسي)، مترجم: كاظمي خلخالي، زين العابدين، تهران: دهقان ١٣٨٠ ش.
- (٤٢) حسيني زبيدي، محمد مرتضي، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ١٣، مصحح: علي، هلالی و سيري، علي، بيروت: دارالفكر ١٤١٤ ق.
- (٤٣) الحلبي، ابوالصلاح، تقريب المعارف، ج ١، بيجنا: مطبعة الهدى ١٤١٧ق.
- (٤٤) حلي، ترجمه كشف اليقين في فضائل امير المؤمنين عليه السلام، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامي ١٣٧٩.
- (٤٥) حلي، نهج الحق و كشف الصدق، همان، ص ٢٢٣،
- (٤٦) حمود ابن عطيه، جميل، أبهى المداد في شرح مؤتمر علماء بغداد، ج ١.
- (٤٧) الحموي الجويني، ابراهيم، فرائد السمطين، ج ١، بيروت: موسسه المحمودي ١٤٠٠ق.
- (٤٨) الخطيب البغدادي، ابوبكر احمد بن علي، تاريخ بغداد، ج ٥، بيروت، دار الغرب الإسلامي ٢٠٠٢م.
- (٤٩) دولابي، محمد بن احمد، الذريه الطاهره، قم: موسسه النشر الاسلامي ١٤١٨ق.
- (٥٠) الرازي، فخرالدين، تفسير الكبير، ج ٨، بي جا: مكتب التحقيق دارالاحياء التراث العربي ١٤٢٠.
- (٥١) سبط بن جوزي، تذكره الخواص، بيجنا، بيتا.
- (٥٢) السيد الطاوس، علي بن موسى، سعد السعود للنفوس، قم: دارالذخائر، بيتا.

- (٥٣) السيوطي، جلال الدين، الدر المنثور في التفسير بالماثور، ج٣، بيروت: دالفكر، بيتا.
- (٥٤) شرف الدين، عبدالحسين، المراجعات، قم: المجمع العالمي لاهل البيت (عليهم السلام) ١٤٢٦.
- (٥٥) شمس الدين، محمد مهدي، نظام الحكم والاداره في الاسلام، بيجا، الموسسه الدوليه للدراسات و النشر، ١٩٩١.
- (٥٦) شهرستاني، علي، الصلاه خير من النوم في الاذان، عراق، موسسه الرافد للمطبوعات ١٤٣٣.
- (٥٧) الشيباني، احمد بن حنبل، فضائل الصحابه، ج٢، بيروت: موسسه الرساله ١٤٠٣ق.
- (٥٨) ———، مسند احمد، ج٣، قاهره: دار الحديث ١٤١٦ق.
- (٥٩) الشيباني، أبو عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد، فضائل الصحابه، ج٢، بيروت: ١٤٠٣.
- (٦٠) الصالحى الشامى، محمد بن يوسف، سبل الهدى والرشاد فى سيره خير العباد، ج٦، بيروت: دار الكتب العلميه ١٤١٤ق.
- (٦١) صبحى، صالح، نهج البلاغه، ج١، قم: مركز البحوث الاسلاميه ١٣٧٤.
- (٦٢) طبرسى، ابو منصور، الاحتجاج، ترجمه مازندراني، ج٢، چاپ اول، تهران: مرتضوى، بيتا.
- (٦٣) ———، الاحتجاج، ج١، ترجمه: بهزاد، جعفرى، چاپ اول، تهران: انتشارات اسلاميه ١٣٨١ ش.
- (٦٤) طبرسى، ابو منصور، الإحتجاج، ج١، مشهد: نشر المرتضى ١٤٠٣ ق.
- (٦٥) الطبرسى، الشيخ أبى على الفضل بن الحسن، اعلام الورى باعلام الهدى، ج١، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث، بيتا.
- (٦٦) الطبرى شيعى محمد بن جرير، المسترشد فى إمامه أمير المؤمنين على بن أبى طالب عليه السلام، ج١، قم: كوشانپور ١٤١٥ق.
- (٦٧) طبرى، حسن بن على، اسرار الامامه، مشهد: آستان الرضويه المقدسه ١٣٨٠.
- (٦٨) الطبرى، محب الدين، الرياض النضره فى مناقب العشره، ج٣، بيجا، دار الكتب العلميه، بيتا.
- (٦٩) طوسى، محمد بن حسن، امالى، ترجمه: حسن زاده، ج١.
- (٧٠) عاملى، جعفر مرتضى، الصحيح من سيره الامام على عليه السلام، ج١، بيروت: المركز الاسلامى للدراسات ١٤٣٠.

- (٧١) — الصحیح من سیره النبی الاعظم (صلی الله علیه وآله)، ج ٣، قم: دارالحدیث ١٣٨٥.
- (٧٢) — الصحیح من سیره النبی الاعظم (صلی الله علیه وآله)، ج ٣.
- (٧٣) العسقلانی، أبو الفضل أحمد بن علی، ابن حجر، الإصابة فی تمییز الصحابة، ج ٨، بیروت: دارالکتب العلمیة ١٤١٥ق.
- (٧٤) العطیة، ماجد بن أحمد علی، علیه السلام خاصف نعل النبی صلی الله علیه وآله، کربلاء: العتبة الحسینیة المقدسة ١٤٣٦ق.
- (٧٥) علی بن موسی ابن طاووس، الیقین باختصاص مولانا علی علیه السلام بامر المؤمنین، محقق / مصحح: انصاری زنجانی خوئینی، اسماعیل، قم: دار الکتب ١٤١٣ق.
- (٧٦) غزالی، محمد بن محمد، سرالعالمین و کشف ما فی الدارین، قاهره: دارالافاق العربیة ١٤٢١ق.
- (٧٧) القتال النیشابوری، ابوعلی، روضه الواعظین و بصیره المتعظین، ج ١، قم: انتشارات رضی ١٣٧٥ش.
- (٧٨) فراهیدی، خلیل بن أحمد، کتاب العین، ج ٣، قم: هجرت ١٤٠٩.
- (٧٩) فیاضی، محمد حسین، احمد، صادقان، «ارتباط معراج رسول الله (صلی الله علیه وآله) با ولایت امیر مؤمنان علی (علیه السلام) براساس دلالت سیاق آیات اولیة سورة نجم».
- (٨٠) الفیروزآبادی، السیدمرتضی، فضائل الخمسه من الصحاح الستة، ج ١، بیجا، الحدیث و العلومه ١٤٢٤.
- (٨١) قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ٢، محقق / مصحح: موسوی جزائری، چاپ: سوم، قم: دار الکتب ١٤٠٤ق.
- (٨٢) قمی، أبو الفضل شاذان بن جبرئیل، الفضائل، قم: رضی ١٣٦٣.
- (٨٣) قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینابیع الموده، ج ١، قم: دارالاسوه ١٤٢٢ق.
- (٨٤) الکراجکی، ابو الفتح، التعجب من اغلاط العامه فی معرفه الامامه، مصحح: حسون، کریم فارس، قم: دارالغدیر ١٤٢١.
- (٨٥) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: دارالکتب الاسلامیة ١٤٠٧ق.
- (٨٦) کوفی، محمد بن سلیمان، مناقب الامام الامیرالمومنین علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ج ١، قم: مجمع احیای فرهنگ اسلامی ١٤٢٣هـ.ق.

- (۸۷) کرباسی، مهدی، آیه غار از دیدگاه فریقین، طلوع ۱۳۸۳ شماره ۱۰ و ۱۱.
- (۸۸) المتقی هندی، علی بن حسام، کنز العمال، ج ۱۱، بیجا، موسسه الرساله ۱۴۰۱.
- (۸۹) مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، طوسی، ج ۲۴، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳.
- (۹۰) محمد بن الحسن، طوسی، الامالی، قم: دارالثقافه ۱۴۱۴.
- (۹۱) محمودی، محمدباقر، علی بن الحسن، ابن عساکر، ترجمه امام علی بن ابی طالب من تاریخ مدینه دمشق، ج ۱، بیروت: المحمودی ۱۳۹۸-۱۹۷۸.
- (۹۲) مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۲، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۶۸.
- (۹۳) المظفر، محمدحسن، ج ۵، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث، بیتا.
- (۹۴) المغربي، القاضي النعمان شرح الأخبار فی فضائل الأئمة الأطهار، ج ۲، المحقق: السيد محمد الحسيني الجلالی، بیجا، مؤسسه النشر الإسلامی، بیتا.
- (۹۵) مغنیه، محمدجواد، امامت امام علی (علیه السلام) از نگاه عقل، قم: کلمه الحق ۱۳۹۴.
- (۹۶) شیخ مفید، محمد بن محمد، الافصاح فی الامامه، قم: کنگره شیخ مفید ۱۴۱۳ق.
- (۹۷) ———، الارشاد، ج ۱، ترجمه: سیدهاشم، رسولی محلاتی، تهران: اسلامیه، بیتا.
- (۹۸) ———، الإرشاد للمفید / ترجمه ساعدی، چاپ اول، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۰ ش.
- (۹۹) مقداد، فاضل الاعتماد فی شرح واجب الاعتقاد، چاپ اول، بیجا، مجمع البحوث الإسلامیه ۱۴۱۲ ق.
- (۱۰۰) مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، حدیقه الشیعہ، ج ۱، قم: انصاریان ۱۳۸۳.
- (۱۰۱) الموسوی، اسلام، الامام علی (علیه السلام) سیره و تاریخ، قم: مرکز الرساله ۱۳۸۰.
- (۱۰۲) النسائی، أحمد بن شعيب، أبو عبد الرحمن، خصائص أمير المؤمنين عليه السلام - ویژگی های علی بن ابیطالب علیه السلام، ترجمه فتح الله، نجارزادگان، قم: دفتر تبلیغات اسلامی ۱۳۸۲ ش.
- (۱۰۳) ———، تهذیب الخصائص الامام علی (علیه السلام)، ج ۱، بیروت: دار الکتب العلمیه ۱۴۰۵ ق.
- (۱۰۴) النصیبی الشافعی، محمد بن طلحه، مطالب السؤل فی مناقب آل الرسول، ج ۱، بیجا، بیتا.
- (۱۰۵) نیسابوری مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، ج ۴، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، بیتا.

- (۱۰۶) الواقدي، ابن سعد، الطبقات الكبرى، ج ۲، بيروت: دارالكتب العلميه ۱۴۱۰ق.
- (۱۰۷) هلالی، سلیم بن قیس، کتاب سلیم بن قیس، محقق / مصحح: انصاری زنجانی خوئینی، محمد، ج ۲، قم الهادی ۱۴۰۵.
- (۱۰۸) هيثمی، علی بن ابی بکر، مجمع الزوائد ومنبع الفوائد، ج ۹، القاهرة: بيروت دار النشر: دار الريان للتراث/دار الكتاب العربی ۱۴۰۷.
- (۱۰۹) یوسفی غروی، محمد هادی، تاریخ تحقیقی اسلام، ج ۱، مترجم: حسینعلی، عربی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمة الله عليه)، ۱۳۸۳.
- (۱۱۰) ———، موسوعة التاريخ الاسلامی، ج ۱، چاپ اول، قم: مجمع الفكر الاسلامی ۱۴۱۷ق.

i. سایت ها

- (۱) hedayatgar.ir
- (۲) rasekhoon.net / ۱۴۰۳/۱۰/۳، ساعت ۲۲
- (۳) <https://old.makarem.ir>